

XVIe Congrès de la Conférence des Cours constitutionnelles européennes
XVIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts
XVI. Kongress der Konferenz der Europäischen Verfassungsgerichte
XVI Конгресс Конференции европейских конституционных судов

Synthèse / Summary / Kurzfassung / резюме

RÉPUBLIQUE DE BULGARIE / REPUBLIC OF BULGARIA /
REPUBLIK BULGARIEN / РЕСПУБЛИКА БОЛГАРИЯ

The Constitutional Court of the Republic of Bulgaria
Конституционен Съд на Република България

langue maternelle / native language /
Muttersprache / родной язык

XVI-и Конгрес на Конференцията на европейските конституционни съдилища през 2014 г.

СЪТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ КОНСТИТУЦИОННИТЕ СЪДИЛИЩА В ЕВРОПА – НАСТОЯЩО ПОЛОЖЕНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ

(Резюме)

Според Конституцията на Република България (чл.5, ал.4) международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат, но не всички международни задължения, с които България е обвързана, стават част от националното законодателство.

С подписването на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз (ЕС) през 2007 г. и неговото ратифициране, обнародване и влизане в сила, тя става страна по учредителните договори на Европейските общности и Европейския съюз и приема съдържанието им, което е първично общностно право. Актовете на първичното право на ЕС представляват международни договори по смисъла на чл. 5, ал. 4 от Конституцията и при спазване на предвидените условия техните разпоредби стават част от вътрешното право на България.

Европейският съюз приема и т. нар. вторично право. Съгласно чл. 249, ал. 1 от Договора за създаване на европейска общност (ДСЕО) институциите на ЕС „приемат регламенти и директиви, вземат решения, изказват препоръки или мнения“... Тези актове се приемат на основание изрични разпоредби, приети в първичното право.

През последното десетилетие в Република България правата на човека се превръщат от абстрактно понятие в реалност. Гарантирането на тези права се осъществява чрез ратифициране на основни международни актове по правата на човека, както и чрез приемане от българския парламент на редица закони, по силата на които действащото ни законодателство се привежда в съответствие с международните актове. Прилагането на договорите за защита на правата на човека е типичен пример за прилагане на международните договори на вътрешнодържавно и международно ниво. Принципът *pacta sunt servanda* спрямо договорите за защита на правата на човека включва позитивното задължение да се

приеме необходимото вътрешно законодателство и негативното задължение да не се допуска позоваване на която и да било разпоредба на вътрешното законодателство като оправдание за неизпълнение на договорно задължение.

Конституционният съд (КС) многократно е бил сезиран да се произнесе за съответствието на разпоредби от закони с международни договори, по които България е страна. Централно място сред тези договори имат *Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи* и *Хартата на основните права на Европейския съюз*.

Конституционният съд се е позовавал и на други източници на международното право на европейско ниво, като *Европейската социална харта*, *Европейската харта за местно самоуправление*, *Договора за Европейската общност* и *Договора за функциониране на Европейския съюз*.

Сравнително много са и решенията, в които са цитирани и *директиви на ЕС*, с които е трябвало да се съобразява Народното събрание при изготвянето на някои закони.

Повече от 40 пъти КС е бил сезиран да се произнесе за несъответствие на законови разпоредби с общопризнати норми на международното право, като *Всеобщата декларация за правата на човека*, *Международният пакт за граждански и политически права*, *Международният пакт за икономически, социални и културни права*.

Конституционният съд на България се е позовавал още на Конвенцията за правата на детето, Конвенция № 111 на Международната организация на труда (МОТ) относно дискриминацията в областта на труда и професиите, Конвенция № 97 и Конвенция № 98 на МОТ, Конвенция № 52 на МОТ относно платените годишни отпуски, Конвенция № 95 на МОТ за закрилата на работната заплата, Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен аспект.

Конституцията на Република България не съдържа разпоредба, която да задължава КС да се съобразява с решенията на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), но България е държава-членка на ЕС и КС взема под внимание решенията на ЕСПЧ и на Съда на Европейския съюз. Влиянието на двете съдилища върху юриспруденцията на българския КС се определя от честотата на позоваване на техните решения в мотивите на националния съд.

Решенията на Съда на Европейския съюз засега са по-малко използвани в практиката на КС, не поради липсата на интерес, а защото в огромната си част исканията за несъответствие се отнасят до Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи.

Пример за разминаване между юриспруденцията на Българския конституционен съд и европейските съдилища е Решение № 1/2000 г., с което КС обяви за противоконституционна политическа партия „ОМО-Илинден“. Европейският съд по правата на човека обаче излезе с решение, че отказът на българския съд да регистрира тази партия нарушава различните аспекти на свободата на сдружаване и правото на митинги, събрания и манифестации.

По отношение на прякото прилагане на международните договори от съдилищата в България, важна роля има Върховният административен съд. Той е специален съдебен орган и висша съдебна инстанция в административното правосъдие. След неговото възстановяване на 1 декември 1996 г. ВАС е постановил редица решения и определения във връзка с прилагането на Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г., Конвенцията за статута на апатридите от 1954 г., Конвенцията за борба срещу дискриминацията в областта на образованието от 1960 г., Международния пакт за граждански и политически права, Международния пакт за икономически, социални и културни права, Протокола за статута на бежанците от 1966 г., Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените от 1979 г., Конвенцията за правата на детето от 1989 г. и Конвенция № 44 за безработицата от 1934 г. Не са малко актовете на ВАС и във връзка с прилагането на регионални международни договори за защита на правата на човека.

Несъмнено по-облекченият през последните години достъп до европейската международна практика, включително чрез информационните технологии и неофициалния ѝ превод на български език ще подобрява работата на всички български съдилища.